

LIPPAI Bertalan (Budapest):

Fényeslitkai hímzések olvasása

Fényeslitkai szöttes, 1921-ben szötte nagymamám, Lippai Józsefné Csimbók Borbála.

Az X és az élére állított háromszög, egymást kiegészítve a rombusz. Két ház egyesítése adja meg az új ház alapját jelképező négyszöget, a rombuszt.

A rovásban az X a B betű, a kiejtése aBa. Az aTYa jel is X, de így: X

A többes száma jele a K, rovásjele a rombusz: \diamond

$\diamond \text{O} \text{H} \text{A} \text{A}$ = sarok. Négy sarok: négyszer s= Λ , azaz

$\Lambda + > + \vee + < = \diamond$

Balogh Borbála székfű alakzata.

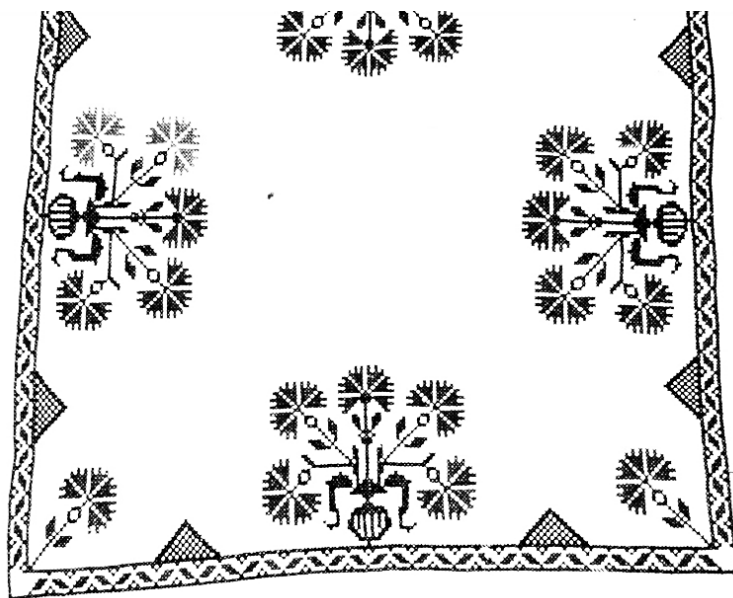
A rovás H = X betűjét a rombusz, azaz a K = \diamond kíséri a mintasorban.

Kisasztalterítő, de násznagykendőként is szerepet vállalhatott szőtteseken, varrotasokon. Mindemellett jelképhordozó az asztalterítő, amit más néven *abrosznak* nevezünk: *aba ur oszt* áldást, melyhez magát Krisztus-Jézust hívja vendégségbe a ház ura, aki az áldást elmondja.

A Jézus-jelkép az X, míg az anyai szimbólum a két háromszögből álló rombusz: ◊, boldog anyák nyakéke. A szentlélek jelképe.

Imádságos népünk jelképe még a rovás H jele: 𐌹, ami a halál szimbóluma. Itt a rombusz jelképezi az életet, mint a másik szőttezen.

Életfa, világfa, fénylőfa, családfa. Népünk életében fontos jelképei, az élet és az életen túli világ jelképei. December 24. Ádám és Éva bűnbeesése. Ádám és Éva bűneitől a közénk születő Isten vált meg bennünket, újra meg újra minden esztendő karácsonyán. A szakrális év legsötétebb napja. Bűnbánat és szigorú böjt jellemezte; de e napra esett a születés előkészítése is, a Fény-Krisztust varázsló játékok garmada.¹⁴⁸¹ Karácsony a szeretet, a gyermekvárás, a megújulás, az istenfiú, Jézus születésének ünnepe a családi hagyományok fényében, amit a családfa jelképez a legjobban. Nincs a kárpáti hazában olyan néprajzi terület, ahonnan kiváló néprajzaink ne gyűjtötték volna be ezt az alapvető rajzolatú indítékot (motívumot), melyre azt mondjuk életfa, családfa, hiszen családmodell. A nagyszülők, a szülők és a gyerek van rajta jelképesen, ahogy ezt az „Erzsike nénik” elmondták már róla. Makovecz Imre egyik tévébeszélgetés során lerajzolta, hogy megtalálható székelykapun, bútorokon, textilmunkákon, asztalterítőn. Azt, hogy igen gyakran láthatjuk mostanában akár ruhán viselt díszként is, nem véletlen, hiszen népünk megújulásának idejét éljük, ilyenkor a jelképek (szimbólumok) előkerülnek, hogy erősítsék a nemzeti tudatot, a szeretet, a tisztelet jegyében. Először három fényeslitkei mintát mutatok, majd más néprajzi terület, az Alföld és Székelyföldről, stb. mintáit veszem elő a kincses ládából.

Beregi minta, de Rákoson is megtalálható, Takács Manyi szőtte.

Itt a szék-fű>fő ábrázolja a családmodellt, ugyanakkor itt emberalakként is képes volt egyíteni a három jellemzőt, a nagyszülőt, a szülőt és a gyermeket.

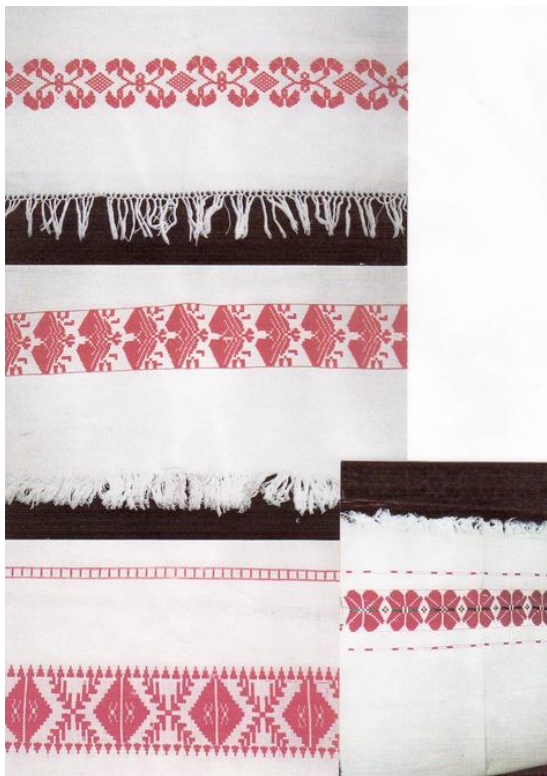
¹⁴⁸¹ V. ö. Molnár V. József: Kalendárium. Az esztendő körének szokásrendszer. Ős Kép Kiadó. 2018.

Balra fényeslitkei szőttesek, jobbra Sz. Lippai Margit szőlős és orgona mintái egyedi rajzolatú és varázsú kis, illetve nagy asztalterítők, hal mintázatú szőttes, asztalterítő. A mezőkövesdi vásárt mintát (jobbra lent) párnahuzatra, húgom, Lippai Erzsébet varrta édesanyja segítségével. Bal és jobb szélén édesanyám szőtte, ami mintázatában egyedinek tűnik, hiszen ezzel a pillangóábrázolással még nem találkoztam, másik két varottas is az ő saját rajzolata.

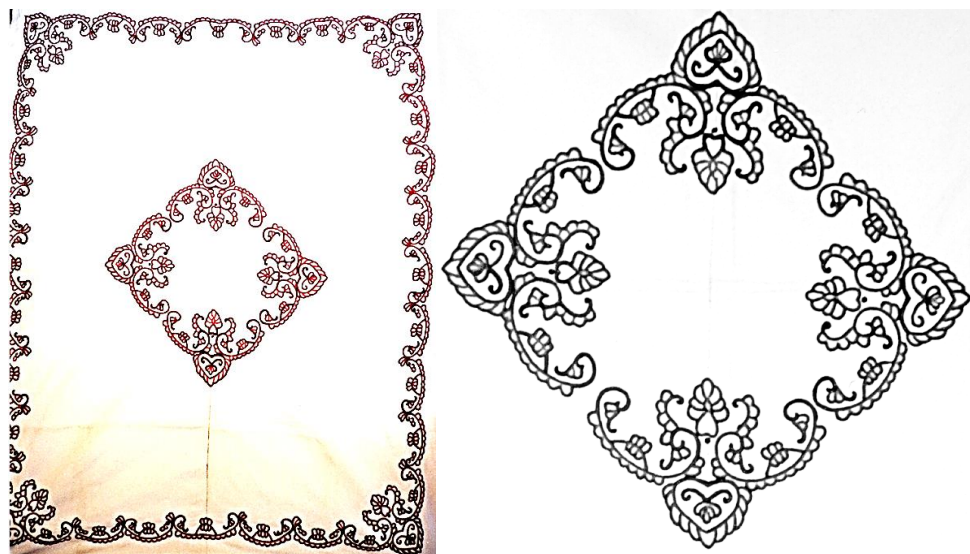
Fényeslitkei szőttes, Sz. Lippai Margit szőtte.

További fényeslitkei szőttesek és hímzések.

Balra Géczi Istvánné Takács Manyi munkája: életfa, családfa. Ez akár fényeslitkei mintaként is szerepelhet az országos minták között, mint a mellette lévő újkígyósi mutatja.

Fényeslitkén Balog Borbála irottása, benne elrejtve a neve.

Fényeslitkei szőttesek. Készítői: Lippai Józsefné, Albert Józsefné, Széles Endréné.

Karcagi kunhímzés.

Kalotaszegi családmodell.

Székelly varrottas. Három mag-ős, fölötté az életfa a nagyszülék, a szülők, és a gyermek, akiből lesz majdan az új ős. A madar nép családfája ekként írja le.

Fényeslitkei hímzés.

Világfa. Olajos György grafittója a fényeslitkei iskola falán. Egyedülálló hétszintes világfa. A lélek öröklétbe való jutásának, az élet, és azon túli élet útját látjuk. Vallási, biblikus és ősi elgondolás van megformázva. Jelképes almafák, tejtó, a túlvilág négy folyója, és a föld szintjén azok az ábrák, melyeket a gyerekek kérték a művész úrtól, hogy ott legyenek.

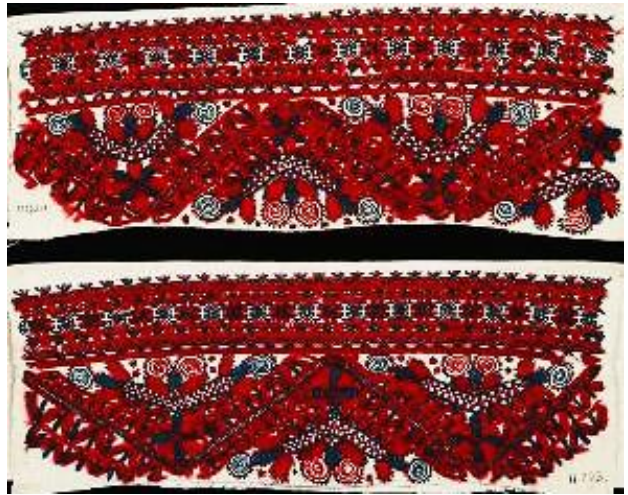
Buzsáki, piros-fekete. ill. piros-kék fonallal kitöltött vészás hímzések.

A régi úri hímzésre visszavezethető boszorkányos buzásáki hímzések.

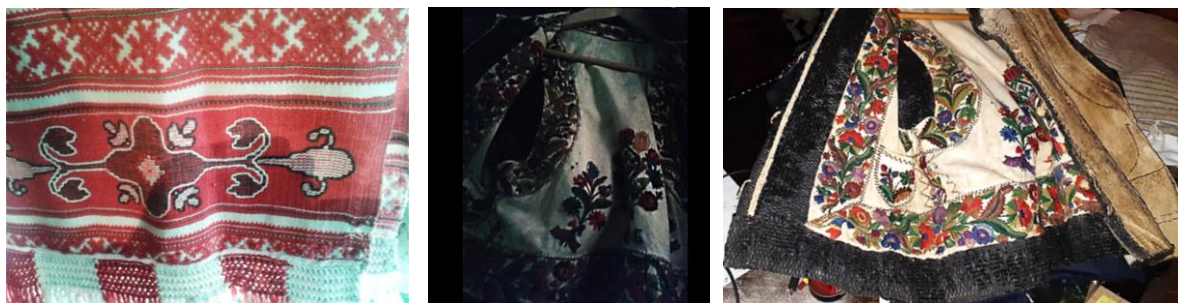
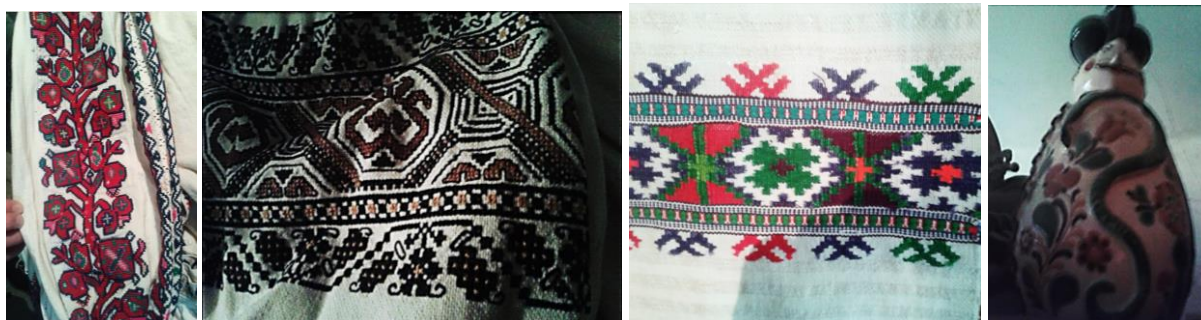
Buzsáki rátétesek.

Nagyon régi buzsáki minták.

Két párnahuzat és ágytakaró Fényeslitkéről.

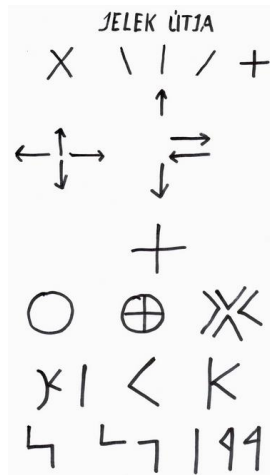
A Gábor család gyűjtései erdélyi és moldvai területről. Fénykép: Lippai Bertalan, 2019.

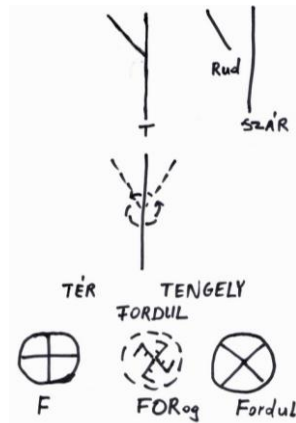
A Gábor-hagyaték további két darabja. Fénykép Lippai Bertalan, 2019

*Magyarkiskapus. Középről kifelé haladó a minta készítésekor, míg a hatás a középpont felé tart.
Harangozó Imre felvétele, 1988.*

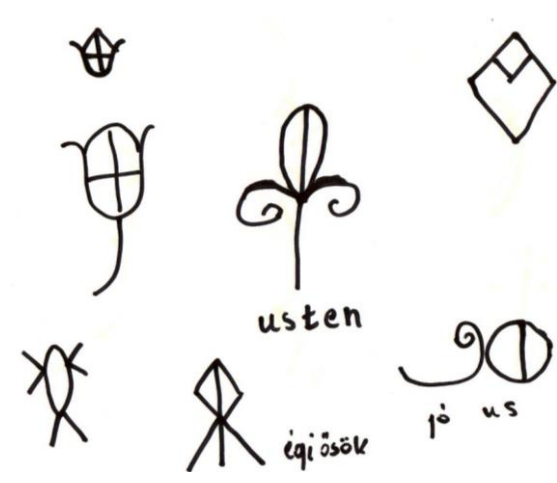
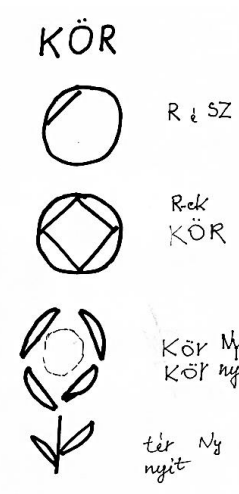
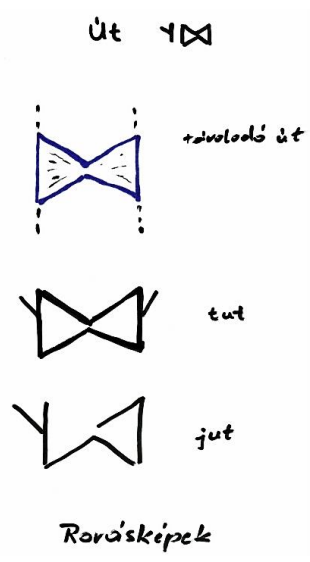
Mindenek kezdete a szár, származás, születés, kezdő jel a rovásban, az egy jele. Amint a jel dől-tével jobbra-balra dől el, aRRa, eRRe, úgy megmarad az út kezdeti helye, ha az útkereszteződés-ben van, amint bent van, a b=X jel jelzi, a k=∟ kifelé nyílaz, végül megszemélyesül ő=K, sőt ü=∟ ül, vagy á=∟ áll. Íme, a rovás jelek útja.

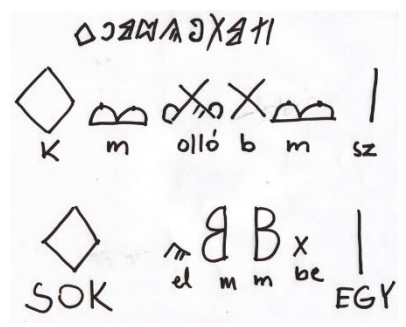
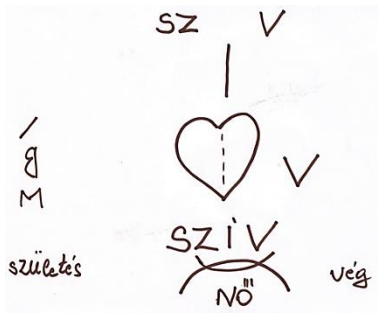

A szártól eltérő hely a rúd, R=∟ jel, a feRde egyenestől eltérő, amint a szártól eltér, a térbe tér el, Ahogy minden tárgy a térben van, ezért a t=∟ mindig a tárgy, a tér kezdőhangjaként, fogalomjelként állandóan visszatér a fogalmainkban, Ha mepörgetjük, tengely, ami minden esetben az ég felé mozog el, a központi erő tartja vissza.

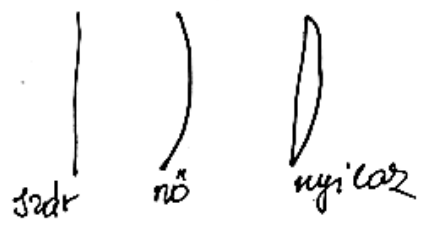

Amit a tér tengelyről imént írtam érvényes a nép gondolatvilágában is: „kétfejű sas”, voltaképp egyetlen fejét jobbra-balra forgató „griffmadár”, székelyudvarhelyi hímzésen.

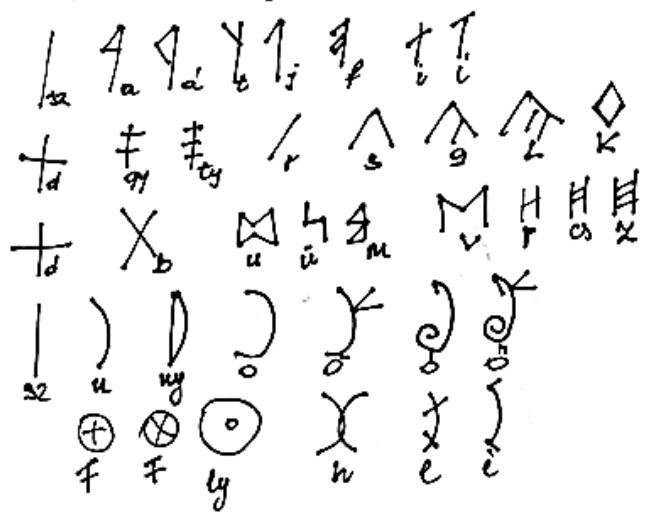

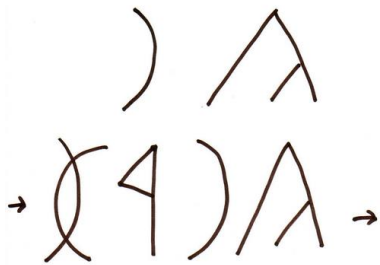
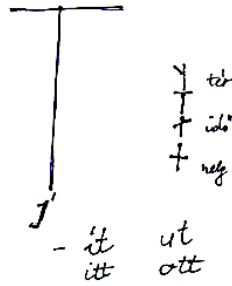
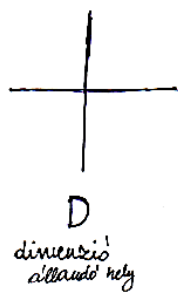
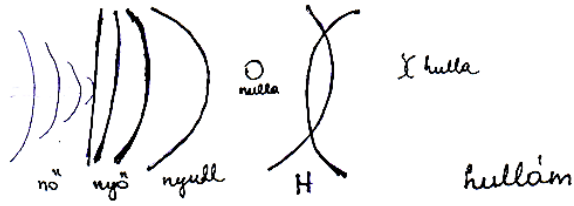
Nyújtás, hajlítás

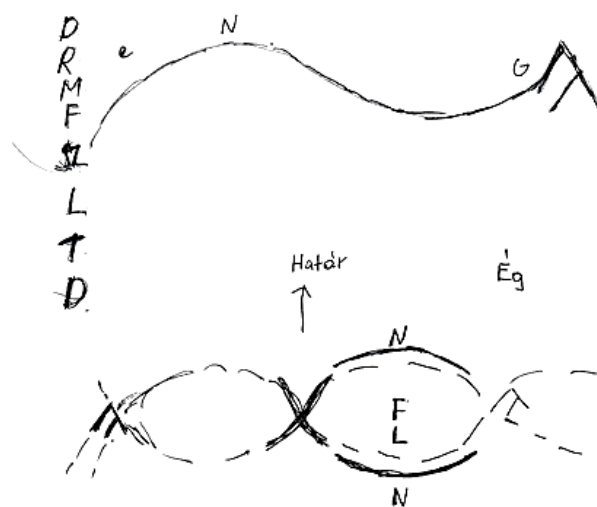
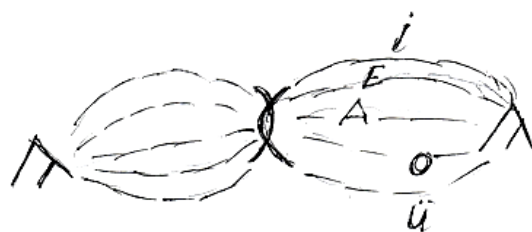
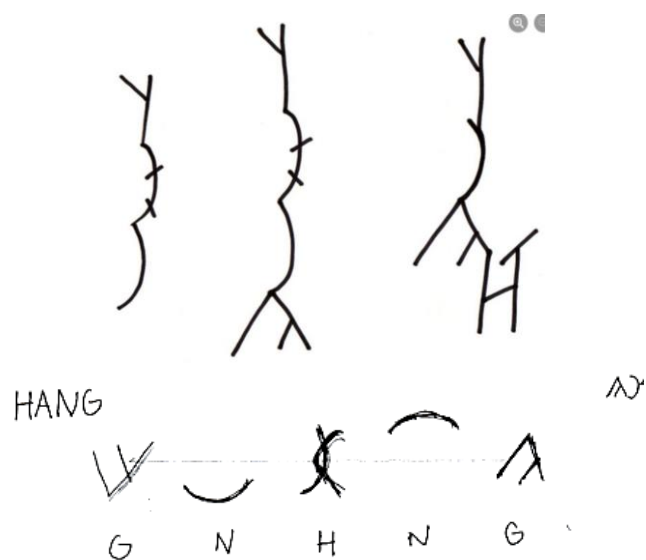
Egyenes és görbült jelek

$\Lambda^2 T$
 Alapvető jelei

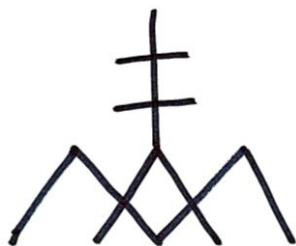
- $\Leftrightarrow + \curvearrowright \Lambda \quad \diamond \curvearrowright \Lambda \rightarrow$
- $\Leftrightarrow X \curvearrowright \Lambda \quad \gamma \curvearrowright \Lambda \rightarrow$
- $\Leftrightarrow H \curvearrowright \Lambda \quad H \curvearrowright \Lambda \quad H \curvearrowright \Lambda \rightarrow$

A rovásírás „Sz”,
illetve „N” jele

Az Sz=| jel a szár: származás, születés szavakban nem csupán szókezdő betű, hanem a származás és születéssel való kezdetnek a fogalomkörébe tartozik, mely a szár görbületével létrehozott oldalirányú növekedéssel az n=> jel fogalomkörét határozza meg.

Címerünk alaprajzolata, értelme a hármasság, a három ősföld egyesítését is szimbolizálja. A rovásírás fontosságára hívja fel a figyelmet, hiszen annak fogalomjeleivel sok ősi jelkép megfejthető.

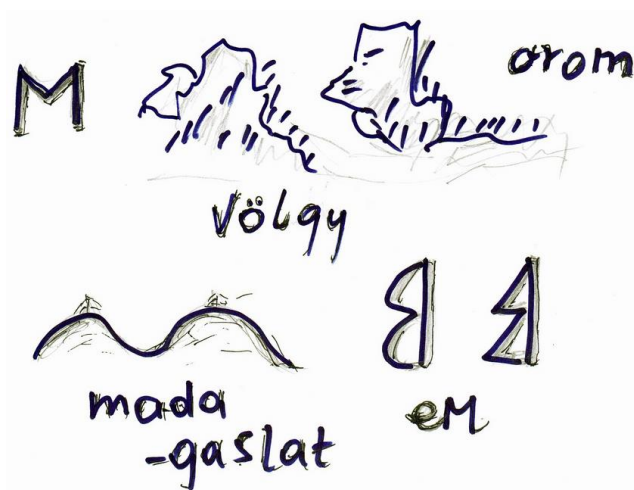
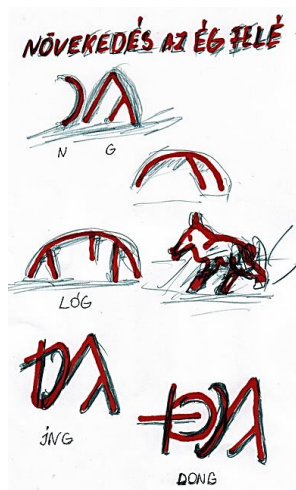
FŐD. L hangzó kimarad, FŐ HELY, a rovás F=⊕ jele, álló. Forgó alakja kör közepén x, de a felforgatott szántóföldnél már helyes az L bevétel, mint mozgató hang, mozgatóhang még az R.

H Ó D. A holdat régi kiejtéssel hódnak mondták, ahogy a földet földnek. A hold hódol a földnek. Ugyanakkor a hó (hónap) hely, hideg hely. A h a halál hidegségére is utal. a hold ciklusa is havi ciklus, kapcsolata az élethez szintén fontos, vizeket mozgató erejével, ár–apály, befolyásolja a földi életet.

NAP, amiben benne van NY=ᑎ anya, az A=ᐱ és P=ᐱ apa. De úgy is olvasható, hogy anya, apa és fiú, az élet hármassága.

--	--	--	--	--	--

Javasolt jel, abc, és jelösszevonások.

Mi is az US jelentése? Az anyai ős, egyesül a férfiúi őssel, us a nyiló virág, a befogadás jelképe, míg a férfi ős az égi mag hozója. Az anya a földet, a férfi az eget jelképezi, föld és ég egyesülése a megtermékenyítés, a mag termékenyítése.

Szótag Ligatúrák

A	A	B	C	CS	D	E

É	F	G	GY	H	I	H

J	K	L	LY	M	N	NY

O	O	O*	O	P	Q	R

S	SZ	T	TY	U	Ü	U

Ü	M	Z	ZS	US	iv	egyes

1 sz önálló

föld hely	egyes föld	usegyes

betűsor	fogalom	rag	képző	Jel
H O A Y B X	Á O A 1 A O ⊕	A 1 H	⊕ H A O	A 1 M O H
A a	Alap	Birtok-a	Bitok-os Birtokká	1 1
Á á	Ál,áll			
B b	Belső	Ban, ben	-bé,vá,vé	⊕ 1 X 1 X X
C c	Cél	Pince,ce hely	ci, ce, kicsinyítő	↑ ⊕ A A ↑ ↑
CS cs	Cső	Ócsa, hely	kicsi	H O H H
D d	Da	Várda,hely	h.név képző	+ 1+ +
E e	E, ez,eddig	Birtok, Övé, birtoké	mutató n.m. birt. n. más	3 H 3
É é	Él,		érés, elérés	3 A 3
F f	Főd	Fő, fel	forgás	⊕ + ⊕ ⊕
G g	Ég	Ige, izcg	hang képző	A A A
GY gy	Egy		szám n. k.	# # #
H h	Hal-ál, hall		elhaló h. lágyító	3 A 3 3
I i	Idő, itt	Idei, idő hat.		↑ ⊕ ↑ ↑
Í i	Íj-en	Csel.bef-it		↑ 1 ↑ ↑
J j	Jó		melln. Képző	1 O 1 1
K k	KöR, ék	Többes sz.r. k	övék -ék	O H O O
L l	Ló	Mozgató, szél	leng, légies	Y A O A A
LY ly	Lyuk	Ige k.-lyik, lyuk		O O O O
M m	Mag, ma	Magam, -am, em	növkedés, nő, nagy	1 A 1 1
N n	Nő, nagy	Rajta, an,-en...	nyitás	O # O)
NY ny	Nyíl, Anya	-ony, eny....		A T D 1 D 1 D
O o	Oldal, olló	Ott, fogott		O A A O O
Ó ó	Régi	ó	óság, fakó	↑ A H O
Ö ö Ö ő	Ön, ős	cselekvő, ő	össég, bős	⊕ A ⊕ ⊕
P p	pó,nap,pár	pup, kiem.-----	pós, pös	1 O H 1 1
R r	Ró, tér, rét	pér,pur er, ar ,úr		Y H H Y H
S s	Sor, sarok		os, es as	↑ A H O A A
SZ sz	Szár, szül	isz, esz	osz, esz, asz	H 1 A 1 I
T t	Tér, táj	tárgy r, t, tt..		1 1 H Y Y
TY ty	Atya			X 1 X 1 X
U Ú u ú	Út, uj	ujjá, -ujjé.	-ji,-ju, -jus	1 M Y M M
Ü Ű ü ű	Üllő, út	Végű, ul, ül	üs,-üs	A Y Y Y
V v	víz, vés, év	Iv,-ov	vá, vé	H T M M M
Z z	Zár, zene	Ez, az	zá,-zé	⊕ H H 1 H H
ZS zs	zsák	Zsa, zse	zsá, -zsé, stb.	O 1 Y Y

A fogalomjelek szerepe.

4. A magyar társadalmi és állami szervezőelv

